

آیا شام غریبان منشاء روایی دارد؟

عزاداری شامگاه بعد از روز عاشورا در ادامه عزاداری همان روز بوده و دارای اجر و پاداش است. شام غریبان، اولین شبی است که اهل بیت امام حسین (علیه السلام)، بعد از شهادت آن حضرت و فرزندان و اصحابش، با مظلومیت و غربت، در دست دشمنان اسلام و اهل بیت پیامبر، به اسیری گرفته شدند. شاید این روایت نیز ناظر به عزاداری شب شام غریبان باشد:

جابر جعفی گوید: در روز عاشورا محضر امام صادق (ع) رسیدم، آن حضرت به من فرمود: «این گروه [زائرین امام حسین ع] میهمانان خدا بوده و بر میزبان واجب است که مهمانش را اکرام نماید، کسی که نزد قبر مطهر حضرت امام حسین (ع) در شب عاشورا به صبح آورد روز قیامت خدا را ملاقات می کند در حالی که به خون خودش آغشته بوده گویا در رکاب حضرت امام حسین در عرصه کربلا شهید گشته است. و کسی که قبر امام حسین را روز عاشورا زیارت کرده و کنار قبر شب را به صبح آورد مانند کسی است که در مقابل آن حضرت شهید شده باشد.»

به یاری خداوند و با نام او می دانیم که هر روز از دهه ی عاشورا، منتسب به یکی از شهیدان کربلا است؛ پس فرصت را غنیمت شمرده و هر روز را به پرسش و پاسخ پیرامون یکی از آنها اختصاص می دهیم.

شام غریبان

شام غریبان در لغت به معنای شب مردم غریب و از یار و دیار دور افتاده است. در اصطلاح فرهنگ عاشورا به شب یازدهم ماه محرم، شب شام غریبان گفته می شود. در این برنامه مردم به صورت دو گروه مجزا پس از غروب آفتاب عاشورا، با خواندن نوحه های غمگین یاد اسرای اهل بیت را گرامی می دارند. این برنامه در شب تاریک انجام شده و افراد با در دست داشتن شمع به یاد کودکان و نونهالان قافله اسرای کربلا به عزاداری می پردازند. در شب اندوهبار شام غریبان مراسم به صورت ساده و غم انگیز برپا شده و دیگر مانند شب های قبل علم و بیرق را به حرکت در نمی آورند. دسته های عزادار با حرکت در کوچه ها و معابر، نوحه های غم انگیز را زمزمه می کنند.

ای من در این شب محرم از رسول الله

آیا داعی هست تا از حریم پیامبر دفاع نماید؟

پاسخ به چند شبهه پیرامون کربلا

اما عنوان و اصطلاح «شام غریبان» و یا معادل عربی آن برای شامگاه بعد از عاشورا برگرفته از روایات نیست و شاید الهام گرفته از این شعر حافظ باشد که متناسب با غربت اهل بیت در این شب اندوه بار است:

نماز شام غریبان چو گریه آغازم
به مویه‌های غریبانه قصه پردازم

آیا عزاداری بر امام حسین علیه‌السلام بدعت به‌شمار نمی‌آید؟

۱. باتوجه به معنای اصطلاحی و لغوی بدعت، انتساب بدعت به شخص و یا گروهی به این سادگی که وهابیت به محض دیدن هر پدیده نو و جدیدی بر آن برچسب بدعت می‌زنند نیست.

۲. عزاداری بر عزیزان در سیره‌ی پیامبر اکرم نیز در موارد بسیاری دیده می‌شود که به ذکر چند مورد اکتفا می‌کنیم:

گریه پیامبر در شهادت حمزه:
حمزه فرزند عبدالمطلب، از چهره‌های برجسته و قهرمان اسلام بود که در نبرد احد به شهادت رسید. رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) در شهادت عموی خویش بسیار غمگین شد و او را سیدالشهداء نامید و در فراقش گریست.

گریه پیامبر در شهادت جعفر بن ابی‌طالب:
جعفر بن ابی‌طالب نیز از فرماندهان جنگ موته بود، که رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) با شنیدن خبر شهادتش به دیدن فرزندانش رفت، وقتی که وارد خانه شد فرزندان جعفر را صدا زد،

آنان را می‌بوئید در حالی که اشک از چشمان مبارکش جاری بود.

افزون بر این، برپایی عزاداری از سوی صحابه که اهل سنت عدالت آن‌ها را و نیز فعل آنان را حجت می‌دانند در مطلق عزاداری‌ها بالخصوص در مصیبت فقدان رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) از سوی مردم مکه و یا مدینه می‌تواند شاهدهی بر وجود عزاداری در صدر اسلام بین صحابه به حساب آید و هرگز کسی به این‌گونه مراسم به دید بدعت و ... نگاه نکرده است.

آیا قیام امام حسین علیه‌السلام جبر الهی بوده است؟

خداوند متعال علم دارد و مقدر هم هست ولی این علم خدا نافی اختیار انسان نیست و باعث نمی‌شود سلب مسئولیت از انسان‌ها کنیم. به طور مثال استاد می‌داند که دانشجو به خاطر تلاشی که می‌کند نمره ۲۰ می‌گیرد این علم را پیش از امتحان دارد ولی به این معنا نیست که استاد، شاگرد را مجبور کرده باشد. یا مثلاً تذکر می‌دهد که با این رویه تو مردود خواهی شد، این بدان معنا نیست که استاد شاگرد را به مردود شدن اجبار کرده. بنابراین چون انسان اختیار دارد، نسبت به رفتاری که انجام داده مسئول است.

علاوه بر اینکه جبر در نقش‌هایی است که در عالم تعریف شده است اما اینکه چه کسی این نقش را بازی کند به اختیار انسان‌ها و افراد است. کار امام حسین (علیه‌السلام) و علم خدا هم دقیقاً به همین صورت است. به عبارت دیگر، خداوند به انسان اختیار داده است تا کارهای خودش را با انتخاب و اختیار خودش انجام دهد، یعنی خداوند از ازل می‌داند امام حسین (علیه‌السلام) با انتخاب خودش، در کربلا به شهادت خواهد رسید و می‌داند که امام حسین (علیه‌السلام) بنا بر اختیار خودش بهترین گزینه‌ها، که همان رضای الهی باشد را انتخاب خواهد کرد و در این راه به شهادت خواهد رسید. همان‌طور که گفتیم، این علم خدا به شهادت امام حسین (علیه‌السلام) اجباری را در انتخاب امام (علیه‌السلام) ایجاد نخواهد کرد. پس قضا و قدر الهی، بر این قرار گرفته است که انسان را با اختیار خلق کند، هر کاری که انسان انجام دهد و هر راهی را که او انتخاب کند، بنا بر قضای الهی و تقدیر الهی است و خارج از آن نخواهد بود. خداوند همه را به تکریم اولیاء خود سفارش نموده و همه از جایگاه والای امام علیه‌السلام خبر داشتند اما آیا فعل پردیسان، طبق خواسته و توصیه خداوند انجام شده است؟

